

3. Avdeev E. Rol' SMI v sovremennom mire informacionnaja vojna kak novaja real'nost' [Elektronnyj resurs] / E. A. Avdeev – Rezhim dostupa: http://www.ncfu.ru/uploads/doc/avdeev_konfmt.pdf.

4. Avdonina N. Priroda voozruzhennogo konflikta v informacionnom obshhestve / N. Avdonina // Vlast'. – 2011. – №9. – S.67–69.

5. Eilders C. Media under Fire: Fact and Fiction in Conditions of War / C. Eilders // International review of the Red Cross. – 2005. – Vol.87, №860. – P.647.

6. Moskaljuk O. V. Pravo na informaciju v period zbrojnyh konfliktiv / O. V. Moskaljuk, V. I. Gnido // Pravo i suspil'stvo. – 2015. – №5 (3). – S.121–126.

7. Cvik M. V. Zagal'na teorija derzhavy i prava: [pidruch. dlja stud. vyshh. navch. zakl.] / M. V. Cvik, O. V. Petryshyna. – H.: Pravo, 2009.

8. Analitichna dopovid' Nacional'nogo instytutu strategichnyh doslidzhen' do pozachergovogo Poslannja Prezydenta Ukrainy do Verhovnoi' Rady Ukrainy «Pro vnutrishnje ta zovnishnje stanovyshe Ukrainy u sferi nacional'noi' bezpeky» [Elektronnyj resurs] // NISD. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://www.niss.gov.ua/articles/1673>

9. Gorbulina V. P. Donbas i Krym: cina povnennja: monografija / za zag. red. V. P. Gorbulina, O. S. Vlasjuka, E. M. Libanovi', O. M. Ljashenko. – K.: NISD, 2015.

10. Zhalilo Ja. A. Systemna kryza v Ukraini: peredumovy, ryzyky, shljahy podolannja: analit. dop. / Ja. A. Zhalilo, K. A. Kononenko, V. M. Jablons'kyj [ta in.]; za zag. red. Ja. A. Zhalila. – K.: NISD, 2014.

11. Poljarush O. O. Instytuty gromadjans'kogo suspil'stva jak zasib realizacii' derzhavnoi' polityky u sferi informacijnoi' bezpeky Ukrainy / O. O. Poljarush // Informacija i pravo. – 2011. – №1. – S.62–68.

12. Bytjuk I. Moral'na panika jak tehnologija vplyvu media pid chas vijs'kovogo konfliktu na Shodi Ukrainy / I. Bytjuk // Zhurnalistyka. – 2015. – №14. – S.94.

13. Iljuzija rozsliduvannja. Monitoryng, 19–25 veresnja 2016 roku [Elektronnyj resurs] // Detektor Media. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://detector.media/monitoring/article/119373/2016-10-05-ilyuziya-rozsliduvannya-monitoring-1925-veresnja-2016-roku/>

14. Riven' doviry ukrain'nciv do Rady dosjag krytychno nyz'koi' poznachky [Elektronnyj resurs] / Unian. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://www.unian.ua/politics/1325241-riven-doviri-ukrajintyiv-doradi-dosyag-krytychno-nizkoji-poznachki-opituvannya.html>.

15. Myhajlyn I. Osnovy zhurnalistyky / I. L. Myhajlyn. – Kyi'v: «Centr uchbovoi' literatury», 2011.

16. Ishhenko N. Jak bulo zrujnovano mediagaluz' Ukrainy i shho z cym roboty [Elektronnyj resurs] / N. Ishhenko // Gazeta Den'. – 2016. – Rezhim dostupa: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/povorotne-tudy>

17. Grabovs'kyj S. Uchynky zhurnalistiv «Gromads'kogo TB» jak symptomy suspil'noi' hvoroby [Elektronnyj resurs] / S. Grabovs'kyj // Gazeta Den'. – 2016. – Rezhim dostupa: <https://day.kyiv.ua/uk/article/media/viyana-i-groschi>

18. Zakon Ukrainy «Pro borot'bu z teroryzmom» vid 2003 roku // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2003. – №25. – S.180.

19. Porjadok oformlennja ta vykorystannja pres-kart predstavnykamy ZMI shhodo vysvitlennja dijal'nosti Zbrojnyh Syl Ukrainy v zoni ATO [Elektronnyj resurs] // Ministerstvo oborony Ukrainy. – 2015. – Rezhim dostupa: <http://www.mil.gov.ua/dlya-zmi/ato-press.html>

20. Proekt «Embedded journalism» [Elektronnyj resurs] // Ministerstvo informacijnoi' polityky. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://mip.gov.ua/content/proekt-embedded-journalism.html>

21. Minoborony tymchasovo zupynjae programu dlja inozemnyh zhurnalistiv Embedded journalism – Popova [Elektronnyj resurs] // Detektor Media. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://detector.media/infospace/article/121178/2016-12-05-minoboroni-timchasovo-zupynjae-programu-dlya-inozemnykh-zhurnalistiv-embedded-journalism-popova/>

22. Furmanchuk D. Suchasni ukrain's'ki ZMI: aktual'na problematyka s'ogodennja [Elektronnyj resurs] / D. M. Furmanchuk // «STRATKOM». – 2016. – Rezhim dostupa: <http://stratcom.co.ua/suchasni-ukrayinski-zasobi-masovoyi-informatsiyi-aktualna-problematika-sogodennja/>

23. Minoborony rozpochalo kursy dlja zhurnalistiv, shho pracjujut' v ATO [Elektronnyj resurs] // Detektor Media. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://detector.media/infospace/article/121265/2016-12-08-minoboroni-rozpochalo-kursi-dlya-zhurnalistiv-shcho-pratsyuyut-v-ato/>

24. Tolokol'nikova K. Anastasija Magazova: «Mediaspil'nota rozdilena cherez vidsutnist' odnogo naboru cinnostej» [Elektronnyj resurs] / Kateryna Tolokol'nikova // Detektor Media. – 2016. – Rezhim dostupa: <http://detector.media/community/article/119782/2016-10-18-anastasiya-magazova-mediaspilnota-rozdilena-cherez-vidsutnist-odnogo-naboru-tsinnostei/>

Zaduvailo O. K., graduate student of the department of information security and the development of the information society The National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Kyiv), zaduvailo@ukr.net

Modern problems of media development in terms of military and political conflict

The article deals with the new challenges related to the order of receiving and dissemination of information of mass media in conditions of political and military conflict.

Keywords: libertarian model, «social responsibility», the media, hybrid warfare.

* * *

УДК 061.21+323.383(045)

Ісхакова Н. Г.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та політології,
Національний авіаційний університет
(Україна, Київ), iskhakova@ukr.net

ПОЛІТИЧНА ДОВІРА ЯК БАЗОВИЙ ЧИННИК МОБІЛІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Досліджується процес політичної мобілізації населення як завершальний етап демократизації суспільства. Довіри громадян до демократичних інститутів визначається базовим чинником політичної мобілізації. В Україні не реалізованим залишається завдання кооперування громадян у добровільні об'єднання. Причиною цього є низький рівень довіри населення до демократичних інститутів.

Ключові слова: політична довіра, політична мобілізація, політична активність, політична участь, демократизація.

Останнім часом в Україні вимальовується небезпечна тенденція до наростання спонтанних протестів населення при низькій здатності до організованих форм участі у політичному процесі. Ця тенденція простежується на протязі всієї новітньої української історії, особливо у подіях 2004 та 2013–2014 років. Через повільне формування практик колективної політичної активності, залишаються не реалізованими завдання щодо активізації широких верств населення у політиці, кооперування громадян в добровільні об'єднання, унормування політичної активності соціальних груп та індивідів. Тому, актуальною є проблема довіри як базового чинника політичної мобілізації громадян до участі у політичному житті, особливо в умовах постійно низького рівня довіри населення України до всіх державних органів та демократичних інституцій протягом останніх двох десятиліть.

Інтерес дослідників до проблем політичної мобілізації пов'язаний з роботою К. Дойча «Соціальна мобілізація та політичний розвиток», в якій він описав роль мобілізації в умовах демократизації (модернізації) суспільства. За допомогою мобілізації громадяни отримують можливість виконувати нові політичні ролі та засвоювати нові моделі політичної соціалізації [11]. У контексті сучасної теорії демократії виробився погляд на політичну мобілізацію як участь у політичному процесі автономних раціональних індивідів (Й. Шумпетер). Російський дослідник Д. В. Гончаров у межах теорії політичної участі проаналізував мобілізаційні моделі виборців [2].

Останнім часом у вітчизняній науковій літературі все частіше політична мобілізація розглядається дослідниками в галузі масової комунікації. Так, на активізацію населення через Інтернет ресурси для участі у акціях протесту звернула увагу Ю. А. Ільчова [5], а українська дослідниця Т. Кремень [6] довела, що дієвим засобом політичної мобілізації виступають соціальні медіа, зокрема у стабільних західних країнах. У ґрунтовному дослідженні А. Б. Міщенко встановлено, що довіра більшості громадян до політичних інститутів є базовим чинником демократичних реформ [7].

І все ж, у сучасній українській науці проблема соціально-політичної мобілізації є мало розробленою. Це при тому, що існує нагальна необхідність підвищення рівня колективної політичної участі в умовах демократизації.

У даній статті авторка прагне представити процес політичної мобілізації мас як завершальний етап демократизації суспільства та визначити політичну довіру як базовий чинник мобілізації населення до участі у політичному житті.

Політична мобілізація населення – це невід’ємна складова процесу демократичної трансформації сучасного суспільства. Теоретики «транзитології» наголошують на важливості політичної мобілізації мас, без якої неможливі системні зміни.

У цьому зв’язку можна згадати динамічну модель переходу до демократії американського політолога Д. Растоу [8]. Вчений виділив основні фази демократизації, особливо наголосивши на ролі суб’єктивних чинників такого переходу. Ці фази розглядаються сучасними політологами як такі, що характерні для всіх перехідних суспільств. Особливу роль вчений відводить завершальній фазі («звикання»), де відбувається політична активізація населення, що сприяє утвердженню нової форми взаємодії громадянського суспільства та держави. Таким чином, закріплюються демократичні політичні інститути та процедури. Мобілізація широких верств важлива не лише на завершальному етапі демократизації, але на початку цього процесу. Дана модель передбачала також наявність основної передумови переходу до демократії – національну єдність, усвідомлення більшістю громадян приналежності до єдиної політичної спільноти.

У ґрунтовному дослідженні «Переходи від авторитарного правління: попередні висновки про невизначені демократії» (1986 р.) автори Г. О’Доннел, Ф. Шміттер здійснили порівняльний аналіз перехідних процесів, що відбувалися у країнах Південної Європи та Латинської Америки. Автори дійшли висновку, що політична мобілізація населення є кінцевою стадією переходу до демократії. Це стадія «ресоціалізації», тобто засвоєння громадянами нових політичних норм і цінностей шляхом поступового входження в нову систему політичних відносин [10, с. 71].

Однією з найбільш продуманих та логічних щодо пояснення демократичної трансформації суспільств є теорія послідовності окремих фаз Зб. Бжезінського [1]. На думку вченого, лише на останній фазі досягається політична стабільність в наслідок закріплення демократичної політичної та правової культури.

Під соціально-політичною мобілізацією слід розуміти процес активізації індивідів та соціальних

груп у політиці на постійній основі. Мова йде про асоціативну (колективну) повсякденну політичну діяльність, що передбачає високий рівень участі мас у політиці. В такому разі поняття «політична мобілізація» матиме вужче значення. Під ним можна розуміти процес активізації людей та ресурсів державою, політичними партіями, суспільними рухами, окремими лідерами [5]. Політична мобілізація це процес залучення індивідів і груп до різних форм політичної активності.

На практиці демократичних перетворень політична мобілізація мас відіграє ключову завершальну роль. Спочатку відбувається лібералізація режиму, що розширює можливості політичної діяльності індивідів і соціальних груп. Тобто починається активізація недержавних інститутів (асоціацій, організацій тощо), що сприяє широкій участі громадян у політичному процесі. Важливо наголосити на організаційній стороні такої участі, на відміну від спонтанних масових протестів. Відтак, поступово громадянська активність стає нормою політичної поведінки населення. Консолідація демократії – завершальна стадія демократичної трансформації. На цій стадії відбувається «звикання» або адаптація населення до нових політичних механізмів і легітимізація нового демократичного режиму. На думку Д. А. Фадеєва: «консолідація режиму – це процес встановлення та адаптації демократичних структур, інститутів та норм, що частково або повністю визнаються громадянським суспільством як легітимні» [9, с. 121].

Таким чином, успішність процесів демократизації безпосередньо залежить від адаптації громадян до нової політичної системи. Встановлення нового взаємозв’язку людини та політичної влади залежить від якості колективних дій в політиці (організованої політичної участі) різних груп та індивідів. Мобілізація мас в політичному процесі силами недержавних інститутів – показник якості демократичних змін. Поки політична активність широких верств не набуде ознак автономності, організованості та постійності, говорити про суттєві зміни у політичній системі зарано. Тому рівень громадянської активності може бути показником демократизації політичного режиму.

Важливими наслідками такої самоорганізації громадян має стати поява нових способів колективних акцій по захисту своїх інтересів та прагнень. При цьому колективні дії в політиці мають бути не хаотичні, а в рамках громадських чи правових норм.

Такий сценарій демократичних змін із ключовою роллю політичної мобілізації мас вже проходили країни так званої «попередньої хвилі» минулого століття. Прикладами може стати Іспанія (1970–х років), де на стадії лібералізації було послаблено переслідування робітничих рухів, а також Бразилія (1980–х років), де одразу активізувалися молодіжні організації. Так, зниження державного контролю призвело до політичної активізації громадян.

Підвищення рівня політичної мобілізації мас має ряд наслідків у соціально-політичній сфері: стабілізація системи потреб та соціальних очікувань, засвоєння нової системи ролей та норм поведінки, забезпечення каналів недержавного регулювання політичної активності, усвідомлення цілей в політичній сфері через розвиток групової самосвідомості. Це сприяє утвердженню моделі суспільно-організованої демократії (А. Пшеворський).

Однак, положення та приклади теорії демократизації не у повній мірі можуть бути застосовані до трансформаційних процесів пострадянських країн, в тому числі України. Політичну активність громадян цих країн ускладнюють патерналістські очікування, що вкорінені у масову свідомість, а крім того, незацікавленість у політичному житті, недостатній рівень політичної освіченості, недовіра до інститутів влади. У цих країнах лояльність до демократії напряму залежить від успішності економічних перетворень.

Тому на сучасному етапі демократичних перетворень зростає значення основних суб'єктів мобілізації. На думку української дослідниці Т. Кремень основними суб'єктами виступають: держава та міждержавні об'єднання; депутати та депутатські групи в парламенті, групи впливу в уряді; позадержавні об'єднання, члени яких мають безпосередній контакт та поєднанні неформальними зв'язками; асоціації тобто формальні об'єднання які мають організаційну структуру та апарат управління; політичні, духовні лідери, моральні авторитети.

Погоджуючись з вище сказаним додамо, що цементуючою основою демократичних змін виступає *політична довіра*. Вона включена у процес формування різномірних форм громадських асоціацій. Без цього не можливо досягти консолідації суспільства на основі мінімального консенсусу. Довіра виступає одним із основних чинників політичної мобілізації мас в умовах демократії і забезпечує безперервне функціонування її інституцій. Демократії потрібен фундамент соціальної довіри, а падіння рівня інституційної підтримки з боку громадянського суспільства призведе до фундаментальних змін політичної системи.

На думку вченої Г. М. Заболотної, соціальну базу підтримки інститутів влади та їх політико-економічного курсу забезпечує *довіра*, яка безпосередньо вплітається в механізм легітимації владного авторитету [4, с. 69–70]. Дане твердження підкреслює важливість політичної довіри громадян в період об'єднання задля ефективного та стабільного функціонування цих структур. Крім того, ще у в кінці 1950–х – на початку 1960–х років у праці Г. Алмонда і С. Верби «Громадянська культура» було доведено, що лише довіра більшості громадян до існуючого стану речей є основою громадянської культури, тобто демократизації суспільства.

Тут треба звернути увагу те, що навіть у стабільних демократіях соціологічні дослідження фіксують масову недовіру громадян до органів державної влади. Однак, на цей випадок існує цілий ряд правових процедур наприклад, народний розпуск парламенту, народна конституційна та законодавча ініціатива, народні збори громадян, відзив депутата виборцями, крім того є механізм висловлення недовіри уряду з боку парламенту.

Вище зазначене тільки підтверджує взаємозв'язок явищ: політична довіра – консолідація громадян – громадянська активність. Чим вищий рівень асоціативної повсякденної політичної участі громадян, тим вищий показник політичної довіри громадян до політичного режиму в цілому. Як приклад можна згадати перебіг трансформаційних процесів Східної Європи (зокрема Польщі та Угорщини) на початку 1990–х років ХХ століття, де довіра до демократичних інститутів та процедур сприяла підвищенню активності недержавних

організацій і зрештою утвердженню демократичного політичного режиму. Тому, коли в американському суспільстві соціологи почали фіксувати зниження рівня політичної мобілізації населення, одразу з'явилися тривожні публікації щодо загрози існуванню демократичного ладу. Так, С. Ліпсет і У. Шнейдер констатували, що народ став висловлюватися усе більш критично із приводу дій (результатів) головних інститутів [3, с. 87].

Отже, для країн, які тільки прагнуть до утвердження демократії, величезною проблемою постає виникнення довіри громадян як основи для їх політичної мобілізації. Довіра до політичних лідерів ототожнюється з інституціями, а відтак наявні швидкоплинні змінні настрої та постійні коливання щодо вибору політичного шляху розвитку. Хронічне розчарування та апатія призводять до різкого зниження довіри до самих інститутів політичного режиму: партій, уряду, парламенту, глави держави, державних адміністрацій, ЗМІ тощо.

Українська дослідниця А. Б. Міщенко виокремила чинники, які заважають сучасній українській владі отримати достатній рівень довіри: неефективність політичної еліти, адміністративний тиск, маніпуляція духовними цінностями. Все це може становити ризик повернення до авторитарного політичного режиму [7, с. 13].

Висновки. Процес політичної мобілізації широких верств населення є завершальним етапом демократизації суспільства та показником якості системних перетворень. В сучасному українському суспільстві залишаються не реалізованими завдання щодо активізації населення у політиці, кооперування громадян в добровільні об'єднання, унормування політичної активності мас. В подальшому, дієвим засобом мобілізації українського населення до участі у політичному житті є Інтернет ресурси. Інтернет володіє величезними можливостями впливати на розум та почуття людей, їх спосіб мислення та політичну мотивацію. Запровадження системи громадянської освіти мінімізує маніпулятивні впливи з боку ЗМІ. Набуття практичного політичного досвіду, навичок системної політичної активності, особливо у молоді, може бути забезпечено шляхом консолідації зусиль різних суб'єктів мобілізації.

У подальших дослідженнях якості демократичних змін в Україні, слід враховувати масштаби політичної мобілізації українського населення. Актуальним буде проведення аналізу рівня політичної активності широких верств населення, здатності до кооперування громадян в добровільні політичні об'єднання.

Список використаних джерел

1. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 204 с.
2. Гончаров Д. В. Политическая мобилизация // Полис. – 1995. – №6. – С.129–137.
3. Доган М. Эрозия доверия в развитых демократиях / Доган М. // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – №5. – С.85–93.
4. Заболотная Г. М. Феномен доверия и его социальные функции / Г. М. Заболотная // Вестник РУДН, сер. Соц.-я. – 2003. – №1 (4). – С.67–73.
5. Ильичева Ю. А. Мобилизационные технологии: сущность, предпосылки возникновения, основные инструменты и средства // Теория СМИ и массовой коммуникации. – 2013. – №2. – С.129–137.
6. Кремень Т. В. Политическая мобилизация: объекты и субъекты // Историческая и социально-образовательная мысль. – 2013. – №5 (21). – С.146–149.

7. Міщенко А. Б. Довіра як складова легітимації влади в умовах сучасної демократії: дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2010.

8. Растоу Д. А. Переходи к демократии: попытка динамической модели // Полис. – 1996. – №5. – С.5–15.

9. Фадеев Д. А. От авторитаризма к демократии: закономерности переходного периода // Полис. – 1992. – №1–2. – С.117–123.

10. Харитоновна О. Г. Генезис демократии (Попытка реконструкции логики транзитологических моделей) // Полис. – 1996. – №5. – С.70–78.

11. Deutsh K. W. Social Mobilization and Political Development // Comparative Politics. A Reader / Ed. by Eckstein H., Apter D. E. – Toronto, 1964.

References

1. Bzhezins'kyj Z. Vybir: svitove panuvannja chy svitove liderstvo. – К.: Vydavnychyj dim «Kyjevo–Mogyljans'ka akademija», 2006. – 204 s.

2. Goncharov D. V. Politicheskaja mobilizacija // Polis. – 1995. – №6. – С.129–137.

3. Dogan M. Jerozija doverija v razvityh demokratijah / Dogan M. // Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija. – 1999. – №5. – С.85–93.

4. Zabolotnaja G. M. Fenomen doverija i ego social'nye funkcii / G. M. Zabolotnaja // Vestnik RUDN, ser. Soc-ja. – 2003. – №1 (4). – С.67–73.

5. Il'icheva Ju. A. Mobilizacionnye tehnologii: sushhnost', predposylki voznikovenija, osnovnye instrumenty i sredstva // Teorija SMI i massovoj kommunikacii. – 2013. – №2. – С.129–137.

6. Kremen' T. V. Politicheskaja mobilizacija: ob#ekty i sub#ekty // Istoricheskaja i social'no-obrazovatel'naja mysl'. – 2013. – №5 (21). – С.146–149.

7. Mishhenko A. B. Dovira jak skladova legitymacii' vlady v umovah suchasnoi' demokratii': dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 / Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka. – К., 2010.

8. Rastou D. A. Perehody k demokratii: popytko dinamichejskoj modeli // Polis. – 1996. – №5. – С.5–15.

9. Fadeev D. A. Ot avtoritarizma k demokratii: zakonovernosti perehodnogo perioda // Polis. – 1992. – №1–2. – С.117–123.

10. Haritonova O. G. Genезis demokratii (Popytko rekonstrukcii logiki tranzitologicheskikh modelej) // Polis. – 1996. – №5. – С.70–78.

11. Deutsh K. W. Social Mobilization and Political Development // Comparative Politics. A Reader / Ed. by Eckstein H., Apter D. E. – Toronto, 1964.

Iskhakova N. G., candidate of political sciences, associate professor, Department of Sociology and Political Science, National Aviation University (Ukraine, Kyiv), iskhakova@ukr.net

Political trust as a basic factor of mobilization of citizens

The process of political mobilization of population as finishing stage of democratization of society is studied. Citizens' trust for democratic institutions is defined as a basic factor of political mobilization of the population. Ukraine has not implemented the task of co-operation of citizens in voluntary associations. The reason for this is the low level of trust in democratic institutions.

Keywords: political trust, political mobilization, political activity, political participation, democratization.

* * *

УДК 327.82

Опанасюк О. І., асистент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), o_radlinska@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Сучасною тенденцією дипломатії стає активне використання інструментів публічної дипломатії, яка націлена на формування громадської думки, іміджу держави за кордоном, а також встановлення діалогу між урядом та неурядовими організаціями, громадськістю. В статті розглядається еволюція поняття «публічна дипломатія» та вивчаються основні її складові,

які розкривають потенціал використання публічної дипломатії у відносинах з іншими державами.

Ключові слова: публічна дипломатія, культурна дипломатія, діаспора, цифрова дипломатія.

В ХХІ столітті на зміну концепції «жорсткої сили» приходять концепція «м'якої сили», адже сьогодні складно примусити когось діяти за власним планом та у власних інтересах виключно погрозами. Дедалі важливішим засобом проведення зовнішньої політики та досягнення поставлених цілей на міжнародній арені стає публічна дипломатія, як здатність власною привабливістю, сильними сторонами та позитивним образом спонукати інших діяти у власних інтересах, або ж утримуватися від дій, що їм суперечать.

Дослідженням тематики публічної дипломатії займалися Дж. Най, К. С. Рана, К. М. Джовенір, А. Коен, М. Кокс, Х. Моргентау тощо в тому числі наші співвітчизники Н. О. Піпченко, І. Ю. Сухорольська, О. Коппель, А. Луценко, Г. Піскорської, Є. Макаренко та інші. Проте ця тематика залишається не до кінця освітленою, а в світлі створення Управління публічної дипломатії в МЗС України вивчення складових публічної дипломатії обумовлює актуальність даного дослідження. Об'єктом роботи виступає публічна дипломатія, а предметом – історія її розвитку та сучасний стан. Мета роботи полягає у визначенні загальної суті та складових сучасної публічної дипломатії.

Вперше термін «публічна дипломатія» з'явився в лондонській газеті «Таймс» у 1856 році в значенні коректності публічних висловлювань. В 1871 році термін вжито вже в американському виданні «Нью-Йорк Таймс» на позначення відкритої дипломатії. Саме в цьому значенні термін набув широкого вжитку під час Першої світової війни, коли переглядалася сама концепція закритої дипломатичної практики, а прагнення відкритої дипломатії було задекларовано в «14 пунктах» президента США Вудро Вільсона. Така інтерпретація була актуальною аж до Другої світової війни, а також і в повоєнний період [20].

В сучасному значенні термін почав використовуватися в США, в 60-х роках минулого століття, на позначення того, що раніше називали «культурною дипломатією», «новою дипломатією» або «четвертим виміром зовнішньої політики». Вперше використав його та дав йому класичне визначення Е. Джуліон, декан Університету Туфтса, в 1965 році при формуванні Центру публічної дипломатії імені Е. Р. Мерроу. На думку дослідника під публічною дипломатією варто розуміти процес встановлення зв'язку між державою та іноземною громадськістю з метою пояснення національних ідей та ідеалів, державних інституцій, культури, а також національних інтересів та політичних спрямувань [15]; залучення іноземних аудиторій та лідерів шляхом інформаційних програм та програм обмінів до процесу просування національних інтересів та стратегічних напрямів [10]; державні програми для інформування та впливу на громадську думку в інших країнах, використовуючи при цьому публікації, фільми, культурні обміни, радіо, телебачення як основні інструменти просування інформації та ідей [8].

Проте, навіть після більш ніж півстолітнього використання терміну, єдиного вичерпного визначення не існує. Для повноти розуміння терміну «публічна